

Татјана Г. Трајковић¹
Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Департман за српски језик

Оригинални научни рад
УДК 811.163.41:811.18
811.163.41'282.2(497.11):811.18
81'373.2(497.11)
81-11
Примљено 24. 12. 2015.

КОНТАКТИ СРПСКОГ И АЛБАНСКОГ ЈЕЗИКА НА ЈУГУ СРБИЈЕ (ЛЕКСИЧКИ, ДИЈАЛЕКАТСКИ И ОНОМАСТИЧКИ АСПЕКТ)²

Овај рад представља преглед начина међусобних додира и утицаја српског и албанског језика на југу Србије. На примеру језичког стања у српском и албанском језику на подручју Прешева издвајају се три језичка плана на којима су препознатљиви елементи језичке интерференције: лексички, дијалекатски и ономастички. Они се доводе у везу са екстралингвистичким моментима који су деловали на начин и степен заступљености елемената једног језика у другом.

Кључне речи: српски језик, албански језик, лексика, дијалекат, ономастика

1. Увод

Тема о контактима српског и албанског језика на југу Србије заснива се на језичкој анализи подручја општине Прешево. Грађа је прикупљена снимањем разговора са Србима и Албанцима из Прешева, а један део преузет је из магистарског рада о микротопонимији овог краја (ТРАЈКОВИЋ 2011а).

Општина Прешево налази се на крајњем југу Србије, на својеврсној размеђи Србије, Македоније и Косова и Метохије. На овом подручју живи око 35 000 становника. Од овог броја око 9% су Срби, а близу 90% Албанци. Међутим, овај однос становништва био је и другачији. Пре Другог светског рата овде је живело преко 50% Срба, а почетком 16. века (према подацима из турских тефтера) у насељу Прешеву (нпр.) било

¹ tatjana.trajkovic@filfak.ni.ac.rs

² Рад је урађен у оквиру пројекта 178020: *Дијалектолошка истраживања српског језичког простора*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

је 59 хришћанских породица, а од муслиманских свега три. У сваком случају, суживот српског и албанског ентитета на овом тлу постојао је и то је оставило трага на језичком пољу.

Српско-албански језички додирни на југу Србије могу се посматрати тројако: лексички, дијалекатски и ономастички.

На сваком од ова три нивоа препознаје се различит степен и другачији правац деловања једног од језика на други, те би сваки требало засебно представити.

2. Лексички ниво језичког утицаја

У оквиру теме о лексичком утицају издвајају се два плана: утицај српске лексике на албанску и утицај албанске на српску.

У албанском говору Прешевљана забележени су славизми већ познати речничком фонду албанског језика (уп. СТАНИШИЋ 1995). Поред тога, могу се чути и неке новије речи из српског језика. Код млађих говорника нашле су се лексеме из српског језика које су дошле као новитети из области технике и козметике (в. ТРАЈКОВИЋ 2011а).

У данашњем говору Албанаца из Прешева користе се лексеме општесловенског порекла (уп. СКОК 1971–1974; ТРУБАЧЕВ 1974–2003; СТАНИШИЋ 1995; ОРЕЛ 1998) као што су:

breg, gakica ‘гаће’,³ *grabujë* ‘грабуље’, *pod, plug, sakica* ‘секира’, *sisë* ‘дојка, сиса’, *skutë* ‘скровиште, угао, кут’, *vërsë* ‘узраст’, *vërsnik* ‘врсник’, *vikat* ‘викати’, *vilë* ‘вила, летњиковац’, *vilushkë/a, voli* ‘жеља, прилика, повољан тренутак’, *zabel* ‘забел, шума’, *zhabë* ‘жаба’, *zheg* ‘жега, врућина’ итд.

Ова скупина обогаћена је неким речима препознатим у прешевском говору Албанаца (в. ТРАЈКОВИЋ 2011б):

apalaç ‘упаљач’, *çistat, deteline, guzhva/guzhma, kockar, kolica/kulica/k* ‘колица са једним точком, колица за бебе, торба-колица’, *prekolica* ‘приколица’, *kockar, peçat, pequrka, plitko, promaja, puzhimuzh/pizhimizh, qur* ‘ћурка, приглупа особа’, *selak* ‘простак’, *sobë/a, vërteshkë*.

Овome треба придодати и неке надимке наденуте Албанцима, у чијој мотивацији се налазе придеви, фитоними, зооними или неке друге именице из српског језика: *Bellça, Bellka, Crni, Konj(i), Kuçka, Lleva, Pequrka, Zhena*.

³ Превод са албанског на српски дат је према: ЗАЈМИ 1981, али и на основу превођења самих говорника албанског језика, јер се у неким случајевима радило о локалној семантици.

Неки од претходно наведених примера део су и речничког фонда млађих албанских говорника. Међутим, следеће лексичке јединице не могу се довести у везу са говором старијих Албанаца:

abavezno ‘обавезно’, *apet* ‘опет’, *senka për sytë* ‘сенка за очне капке’, *vosak* ‘козметичко средство за депилацију’, *dy senka edhe një vosak, sllushalice, shishka*.

Поједини аутори говоре о упливу албанске лексике у српски језик Срба на Косову и Метохији и у Црној Гори (ОМАРИ 1989; БУКУМИРИЋ 2000), што се не може рећи и за српски прешевски говор. У српском говору Прешева могу се чути: *акшам*, *сунет*, *дрочке* ‘грудвице’ (в. БУКУМИРИЋ 2000: 136). Код млађих Срба једино сам чула албански поздрав *тунг* ‘здрово, ћао’ и то само у контексту шале.

Оно што је на лексичком плану заједничко српском и албанском језику јесу турцизми. Многе позајмљенице из турског језика у живој су употреби и код Срба и код Албанаца у Прешеву. Наводим лексеме које се редовно могу чути у говору Прешевљана, с тим што изостављам турцизме општепознате српском, као и албанском, језику (нпр. *аманет*, *будала*, *ђувеч*, *зулуф*, *ојак*, *сарма*, *ћорсокак*, *ћошак*, *цезве* и сл.).

азгән – *azgën* ‘силовит, бесан’; *амән* – *aman* ‘милост’; *абер* – *haber* ‘вест, порука’; *барабар* – *barabar* ‘једнако, исто’; *ич* – *hiç* ‘ништа, нимало’; *лаф* – *llaf* ‘реч, говор, разговор’, *суфт* – *zift* ‘црна смола, катран’; *зор* – *zor* ‘тешкоћа, сила, нужда’; *пазар* – *pazar* ‘пијаца, купопродаја’; *пачавра* – *paçavure* ‘прљава крпа, неугледна одећа’; *пилаф/пилав* – *pilaf* ‘јело од пиринча’; *пишман* – *pishman* ‘онај који се каје, који одустаје од нечега’; *раат* – *ratë* ‘мирно, спокојно’; *резил* – *rezil* ‘посрамљен, понижен’; *сај-дија* – *sajdi* ‘почаст, уважавање’; *сакат* – *sakat* ‘богаљ’; *сал* – *sall* ‘само, сем, осим’; *севан* – *sevar* ‘добročинство, добро дело’; *сефте* – *sefte* ‘почетак, првина’; *сокак* – *sokak* ‘улица, пролаз’; *таксират/тексират* – *taksirat* ‘несрећа, невоља, штета’; *ћеф* – *qeif* ‘добра воља, расположење’; *фајда* – *fajde* ‘корист’; *чалма* – *çallmë* ‘чалма, турбан’; *џамадан* – *xhamadan* ‘прслук, огртач’; *џамбас* – *xhambaz* ‘напрасит човек’; *џабе* – *xhaba* ‘узалудно, бесплатно’; *џаде* – *xhade* ‘друм, пут’; *џеван* – *xhevar* ‘смривање, обуздавање’; *џуце* – *xhuxh* ‘човечуљак, патуљак’.

3. Дијалекатски ниво језичког утицаја

Српски говор на подручју Прешева је призренско-јужноморавски. Његове одлике могу се препознати и у реализацији српског језика код носилаца албанског језика. Ово се јасније уочава код старијих Албанаца, док је код млађих он присутан, али истовремено са вишеслојним језичким

наносима. Редови који следе представљају општи поглед на карактеристике српског говора код Албанаца уз који се налази избор примера који потврђују појаву, а који потичу из транскрибованих говора Албанаца.⁴

Начин реализације српског језика код старијих Албанаца условљен је екстралингвистичким моментима. Образованији Албанци чешће ће употребљавати стандарднојезичке елементе из српског језика, док се у српском говору мање образованих Албанаца уочава јачи утицај српског дијалекта. Околности комуникације, које се тичу типа саговорника, такође мењају језички код, те ће се, у случају службеног разговора, користити језичка средства из стандардног језика. Међутим, код свих говорника заједничко је то што они познају народни српски говор прешевског краја. Елементи јужноморавског говора у српском говору старијих Албанаца могу се препознати углавном у следећим категоријама:

- екавизам у одричном облику глагола *јесам*,
- употреба партикула код заменичких и прилошких речи,
- употреба заменичких облика карактеристичних за призренско-тимочке говоре,
- аналитичка деklinација (која јесте балканистичка категорија, али се у овом случају запажа на примерима из српског дијалекта, те се на појаву посматра из тог угла),
- радни глаголски придев м. р. јд. на *-(j)a*,
- презент 3. л. мн. на *-в*,
- употреба прилога, односно предлога *куде*.

Потврде:

а) Екавизам у одричном облику глагола *јесам*: *нѐсам* видеја на пијац; *нѐсам* знаја; моџ *нѐси* видеја; *нѐси* бија туј;

б) Партикуле: заједно иде сас *овој*; *овај* Сука; и *овој*; откуд *овој* село; исто *овој*; накуде *тој* брдо; куде *тој*; *тој* припада под *овуј* шуму; на *тија* бѐрда; *оној*, на *овуј* страну;

кој? *кој* га пита, *кој?*

иде у *туј* школу; има гробље *туј*; има једно бѐрдо *туј*;

такој зовемо; *такој*, *такој* итд.

в) Заменичке енклитике: видео сам *гу*; да ти *гу* ја кажем; довеја *гу*; он *гу* зна; ти *гу* знаш; вадиш *ги* одовде; даваја *ги* је; знам *ги*; има *ги*; рекја *ги* је итд.

г) Аналитичка деklinација: *без школу*, *без школу* у планину; више *школу*; горе код *школу*; из планину дошја; на доктора треба да даде; на њега му кажем; на моју мајку каже; са мога брата; живи у село; иде по пут; нема на *тија* бѐрда; нѐсам видеја на пијац итд.

⁴ О овоме више у: ТРАЈКОВИЋ 2010, 2013.

д) Аналитизам у исказивању присвојности: *њива на Бобе* ил'и л'ивада *на Бобе*;

ђ) Радни глаголски придев м. р. јд.: *бија* је код *вас*; *неси бија туј*; *видеја* си га; *викаја* сам те; *давја* ги је; *забравија* сам; *несам знаја*; *отишја* си у пензију; *рекја* ги је; *садија* сам; *син је бија* на лето итд.

е) Презент 3. л. мн.: *дођев* донде; *имав* и они; не *долазив*; не *учив*; одма се *вратив*; они *идев* горе; треба да *однесев* са камион; што се *викав* православци итд.

ж) Облик *куде*: *Куде?* *куде* си, бе, *комшијо?* *куде* је *бија?* *куде* пише; *куде* си; граница *куде* је; *куде* тој; *накуде* кућу; *накуде* тој брдо и сл.

Српски говор млађих Албанаца не може се јединствено описати и пре би се могло говорити о идиолектима. Карактеристике тих идиолеката зависе од околности под којима се развијало учење српског језика: да ли у окружењу има Срба, да ли родитељи знају српски језик, да ли је говорник дуже био у окружењу где се говори српски (нпр. у болници), да ли говорник има рођаке у Македонији и сл. Када се све то узме у обзир, за српски говор млађих Албанаца може се рећи:

- препознатљиви су елементи стандардног српског језика,
- мање је јужноморавских говорних црта,
- има утицаја македонског језика.

С обзиром на то да млађе генерације Албанаца имају ретку прилику да разговарају на српском језику, разумљиво је да се њихова реализација српског разликује од српског говора њихових родитеља. Данашњи средњошколци говоре српски најчешће у школи на часовима српског језика, што им омогућава усвајање стандардних црта. Оно по чему се разликује варијанта српског говора код млађих говорника од варијанте код старијих јесте одсуство неких маркантних јужноморавских црта. Наиме, у говору млађих нису забележени:

- екавски облици одричног облика глагола *јесам*, већ: *нисам* ти *рекао*, *није* баш *добро*, *није* *желела* за *ово*, *није* *желела* да се *уда*, *није* *дошао*, *није* ми *дао*, *није* *ту*, *није* у *бању*, *нисам* *била*, *нисмо* *знали*, *нису* *могли* да *седу*, *нисмо* *понели* *књиге*,
- радни глаголски придев м. р. јд. на *-(j)a*, већ: да му је *муж умрео*, *није био* у *село*; *Хал'ил' је умрео*, је *познао*, *дошао* му је *жао*, *рекао* је, *остао* код *своје куће*, *отишао* код *куће*, *питао* гу, она је *пристао*, *вратио* се;
- 3. л. мн. презента на *-в* (овде може доћи до аналошког грађења облика према наставцима неких других глагола, али *-в* није за-

бележено): деч'аци *играју*, неће да *дођу*, нису могли да *седу*, нису хтели да *учеу* и сл.

Међутим, српски говор млађих Албанаца има и елементе призренско-тимочког дијалекта исказаних кроз употребу језичких црта:

а) Заменички облици *гу*, *ги*: да *гу* видимо; питао *гу*, терао *гу*, што *гу* каже доктор; Викам *ги*; да *ги* гледа, да *ги* опрости; ја *ги* помажем; отац *ги* је закључао и сл.

б) Аналитичке конструкције у деклинацији (што није правило, јер има и примера синтетизма): из *Чукарку*; од своју *породицу*; код неки *лекари*; код њу; долазе из *Ниш*; дао је на *породицу*; да се жени с њу; са њега; играмо се у *село*; Ми смо у *породицу* седам; није у *бању*; није био у *село*; прва његова ћерка је у *Приштину*; ради у *њиву*, у *кућу*; студира у *Приштину*; ту је, у *Прешево* итд.

Али и: код своје *куће*; код *куће* су жене; отишао код *куће*; за дан *венчања*; да се ожени са *њим*; са *њеном породицом*; са *Хајријом*; у *средњој школи* је и сл.

в) Аналитизам у исказивању присвојности: *брат на Хал'ил'а* и сл.

г) Аналитизма у компарацији: *повисок* од мене; *поголеми* од мене; *поцрн* од мене и сл.

4. Ономастички ниво језичког утицаја

На овом плану најбоље се види слика српско-албанске језичке интерференције. Прешевски крај је ономастички детаљно истражен (МАРИНКОВИЋ 2002; ТРАЈКОВИЋ 2011а) и материјал је показао да он садржи српске (односно словенске), албанске, влашке, турске и грчке елементе. Један од закључака ових истраживања јесте тај да доста словенских језичких трагова има у селима где се више не памти када су у њима живели Срби (в. ТРАЈКОВИЋ 2011а, 2011в). У наставку се наводе две групе топонима: топоними у којима се види утицај српског језика на албански и они са утицајем албанског језика на српски. Код двочланих топонима биће подвучен члан (или обе речи) који представља позајмљеницу из другог језика. У случају јасне семантике, неће бити дата објашњења. Фонетске измене у неким примерима скривају прави облик из изворног језика, те ће у заградама стајати превод дате речи.

а) Топоними на албанском језику са елементима из српског језика, односно са славизмима:

Ara e plemës (плевња/племња/племја) Д;⁵ *Barra* М; *Bezhanija* Н; *Bellozemla* М; *Bregu* (брег) ТР; *Bregu i Cakanocës* (Цакановац) М; *Bregu i llugës* (брег, луг) Г; *Buzalëk* Ађ, Б, Н, Р; *Crvenica* Аш; *Dardha e Leskovcit* (леска > Лесковац) Бк; *Deda-Jovanit* ТР, *Loma e deda-Dimko* Аш; *Dobresca* (Добревац) Б, О; *Fusha e rupert* (рупа) Б; *Gollak* Т; *Mas Gollak* Т; *Guri orlit* (орао) И, Цр; *Gurodani* (Грудан) Б; *Hija drrzhavës* (држава) ДШ; *Izvor* Б, О; *Jaz* Цр; *Kamen* Бђ; *Kojzak* (Кожзак < козјак) Т; *Krriva Rada* М; *Lapushnica* Бђ; *Lazine* Ађ; *Ledina* Ађ, Н; *Livadhi Izbegit* (Избег) Р; *Lisi madh* (прсл. *lěsъ 'шума') Б, М; *Lisi shpim* П; *Livi doll* (дол) Т; *Lluga* (луг) Б, Брч, Т, Цр; *Ara e lugit* Д; *Lugi i Asllanit* ГШ; *Lugi i bunarit* Бк; *Lugu i blinit* Цр; *Lugu i bujve* Т; *Lugi i çarit* О; *Lugi i çotit* Бк; *Lugi i Dalipit* И; *Lugu i druve* (дрво) Т; *Lugu i dhive* Т; *Lugu i kive* Т; *Lugi i lejthive* О; *Lugu i madh* Т; *Lugi i muaxhirve* Р; *Lugi i qërshisë* О; *Lugi qureqit* О; *Lugi i sherrës* Бк; *Lugu i therave* Цр; *Lugi thive* Р; *Lugi i thonës* Цр; *Te lugi* Ст; *Lugjet* (лугови) И, *Luxhët* (лугови) Бк; *Lugina e mirë* М; *Lugina e voreve* Н; *Matica* М; *Mexhinët* (Међине) О; *Moravica* Б; *Osmolica* (Смолница) Т; *Okoli piçurkave* (около, печурке) М; *Ostrovica* (Островица) Т; *Ostrovica e vogël* К; *Livadhet e Ostrovicës* Т; *Çeshmja e Ostrovicës* Т; *Peçenica* РН; *Poillat* (појула) Г, *Polaja* (поље) М, Т; *Radisovit* (Радисовина) ТР; *Rakita* Цр; *Rupaça* ТР; *Reka e Banjës* (река) М; *Reka e Bukocës* (Буковац) Р; *Reka e Çavadarit* Аш; *Reka e Depcës* (Депце)Д; *Reka e Orovicës* (Ораовица) О; *Reka e Ostrovicës* (Островица) Т; *Reka e thatë* Т; *Reka e vogël* Р; *Reka e zezë* Т; *Në rekë* Аш; *Te reka* О; *Selishta* Б, М; *Skutle* (скут) Цр; *Te Skuta* И; *Spor* Р; *Stan* (стан) Брч; *Stani Gudiçit* П; *Te Stani* Ст; *Pojatat* (појаме) Г; *Tërllat* (трле) О; *Tërlla e Halimit* О; *Tërlla e Hasanit* М, *Tërlla e Jupës* Цр, *Tërlla e Tashës* Б, *Prroni tërllës* О; *Toplik* М; *Ugaret* (Угаре) Цр; *Prroni i Ugaret* Цр; *Usoja* (Осоје) Р; *Vaçka* (Вачка) Бк; *Prroni i Vaçkës* И, *Shpati i Vaçkës* О; *Te vada* (вада) Б; *Valevojt* (Ваљево) Бђ; *Vërrcina* О; *Zabel* (забел) Аш; *Zabeli Ahmetit* Т; *Nën Zabel* Аш; *Zelenishte* Ађ, *Zub* П, *Zhara* Ст;

Ојконими: *Buhiç/Buhiqë* (Бујућ); *Bukocë* (Буковац); *Gosponicë* (Госпоњинце); *Ilincë* (Илинце); *Lanikë* (Љаник); *Preshevë* (Прешево); *Rohovicë* (Ораовица); *Raincë* (Рајинце); *Sfinishte* (Свињиште); *Stanecë* (Станевце); *Peçenë* Печено; *Tërrnava* (Трнава); *Reka e Tërrnavës* (Трнавска Река); *Cer/Çar* (Цер); *Caravajkë* (Церевајка); *Corroticë* (Црнотинце).

⁵ Поред сваког топонима стоји скраћеница имена села: Ађ Алиђерце, Аш Ашане, Б Букуревац, Бк Буковац, Бђ Бујић, Г Гаре, ГШ Горња Шушаја, Д Депце, ДШ Доња Шушаја, И Илинце, К Курбалија, Љ Љаник, М Миратовац, Мђ Мађере, Н Норча, О Ораовица, П Печено, Р Рајинце, РН Ранатовац, Св Свињиште, Ст Станевце, Т Трнава, ТР Трнавска Река, Ц Цер, Цр Црнотинце, Црв Церевајка.

б) Топоними на српском језику са елементима из албанског језика:

Бална, Балина (ballina, ballinë ‘чело’) Цр; *Бунга (bungajë ‘храстова шума’)* Р; *Гукрич (guri ‘камен’ и i krunë ‘крстаста’)* Н; *Гуриште* (‘камењар’) М, О; *Дардиште (dardha ‘крушка’)* М; *Залине (zallinë/zallina ‘песковито, шљунковито земљиште’)* Б, Цр; *Кодра (kodra ‘брдо’)* Т; *Кодра дауљит (daull ‘бубањ, гоч’)* Ађ; *Маз Кодра (mas ‘иза’)* Т; *Мориз (morriz/murriz ‘глог’)* О; *Руга (rruga ‘пут’)* Н; *Шкоза (shkoza ‘граб’)* О, Т.

Пажњу привлаче преобликовани топоними у процесу прилагођавања изговора:

Љугдраса (Lugu i dërrasave) Т (‘долина дасака’), *Љугдруне (Lugu i druve)* Т (‘долина дрвећа’), *Љугмал (Lugu i madh)* Т (‘велики до’), *Пиљонац* М.

У последњем примеру сажета су два топонима на албанском језику: *Pili hunci i vogël* ‘мала ниска шума’ – *pili* ‘шума’, *i hunci* ‘ниска’ (у народном албанском говору), *i vogël* ‘мала’ и *Pili hunci i madh* ‘велика ниска шума’ – *i madh* ‘велика’).

Закључак

Степен и правац међусобног утицаја српског и албанског језика на подручју Прешева у тесној је вези са екстралингвистичким моментима. Промене на друштвеном плану неминовно су утицале и на промене у језицима. Вероватно је због тога изостао интензивнији утицај албанског језика на српски прешевски говор. Могло би се рећи да није било довољно времена за значајнији унос елемената из албанског језика у српски говор. Српски језик је већ оставио трага у албанском и пре седме деценије прошлог века, те су се неке лексеме задржале до данас у албанском говору. Што се тиче млађих албанских генерација у Прешеву, код њих је то изражено у мањој мери због смањених могућности комуникације на српском језику. Велики број данашњих средњошколаца не разуме српски језик. Они који знају српски, научили су га само захваљујући погодним околностима (нпр. у непосредном суседству су Срби, пратили су телевизијске серије на српском, дуже су боравили у болници у Србији и сл.). Топоними најбоље показују како се одвијала језичка интерференција на временском плану јер су то форме које углавном одолевају човековом притиску. У прешевским селима, без обзира на то да ли данас у њима има или нема Срба, многи топоними које користе Албанци имају словенске елементе. У селима где је било већинско становништво албанско, има топонима које користе Срби са речима из албанског језика.

Текстови

Примери српског говора код старијих Албанаца:

„Гудичеи, чекај, забравица сам, планина, планину гу ја кажем. Гура, то је планина. Вода има, у њиву излази. Написаја си, а? То од Деце долази, више школу. Пиши тој. Левида, Мули Хаџе, то је планина. Школа, пиши у Печено. Е ваља, не знам. Има леваде, има њиве, путеви на све стране, школа има, гробље има. Има гробље туј. Ворот. То је ворот - гробља, јес. И код нас има гробље, и код Деце има гробље. Свуда има гробље. Река ома горе код школу. [...]”

Т. Б. (школски домар у пензији)

„Тебе не сам видеја на пијац. Нема те одавно. Куде си? Отишија си у пензију. Сада да причамо за Бујић. Са лево стране, за Гилански пут кад се иде, баи. Бујић је село као долеина, доле. То је брдо. Са десне стране има Вачка, знаш за плеанину Вачку. Да, да, то је брдо, планина. А вр Вачке планина то се зове Кодра дренил. Има једна изрека да су име Бујић давали Срби. Они су, ко зна, нема податке, нема научно, докази, ту су фусноте, и то је наука. Што је без фусноте није наука. Али како се прича, из Лице они су негде прешли у Босну. Ко зна колико су живели за то време, али долазиле су у наприке у Бујић, али у Бујић нису живели. Сада има на Косово, у Албанију што се викав православци. У Скадар, то су ортодокси. Главни у Скадар поп, није католик. [...]“

И. М. (учитељ у пензији)

Примери српског говора код млађих Албанаца:

„Мајка није баи добро. Иде на контроле. Иде код неки лекари у Бујановац, што долазе из Ниш. Пије ту терапију што гу каже доктор. Није у бању. Она каже нећу да идем, не треба ми. Сваки дан идемо. Ми код њу, она код нас. Дођу они код нас. Не ради ништа. Девојка иде на први разред, у средњој школи је, а друга на четврти разред. Прва његова ћерка је у Приштину, студира медицину. Син, он је имао сто седам кило, а сада деведесет шес. А она је баи дебела. Није био у село, ту је, у Прешево. Вратио се у Прешево.“

Д. М. (ученица)

„Ја сам из Чукарку. Ми смо у породицу седам. Отац ради, мајка домаћица, ради у њиву, у кућу. Ја ги помажем. Ја идем

у школу, сестра студира у Приштину. Она дође, ми идемо да гу видимо. Мали су брат и сестра. Играмо се у село. Играмо фудбал, кошарку. Имам другари у село. Неки су поголеми од мене. Викам ги, идемо у Прешево, пијемо кафе, шетамо. Ја ћу да студурам, не знам, у Приштину, у Тетово.“

Ч. И. (ученик)

Цитирана литература

- БУКУМИРИЋ 2000: Букумирић, Милета. „О неким позајмљеницама из албанског језика у говорима северне Метохије.“ *Јужнословенски филолог*, Београд, LVII–2 (2000): стр. 163–170.
- ОМАРИ 1989: Omari, Anila. „Ndikime të gjuhës shqipe në të folmet jugore të serbishtes.“ Tiranë: Gjuha jonë, I, (1989): стр. 43–59.
- ОРЕЛ 1998: Orel, Vladimir. *Albanian etymological Dictionary*. Leiden-Boston-Köln: Brill, 1998.
- ЗАЈМИ 1981: Zajmi, Abdullah i dr., *Fjalor shqip-serbokroatisht – Albansko-srpskohrvatski rečnik*. Prishtinë, 1981.
- СКОК 1971–1974: Skok, Petar. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I–IV, Zagreb: JAZU, 1971–1974.
- СТАНИШИЋ 1995: Станишић, Вања. *Српско-албански језички односи*. Београд: САНУ, Балканолошки институт, Посебна издања 59, 1995.
- ТРАЈКОВИЋ 2010: Трајковић, Татјана. „Преглед познавања српског језика код ученика Албанаца у Прешеву.“ Јовановић, Владимир Ж. (ур.). *Годишњак за српски језик и књижевност*, година XXIII, бр. 10, Ниш: Филозофски факултет, 2010. стр. 497–509.
- ТРАЈКОВИЋ 2011б: Трајковић, Татјана. „Неки новији наноси из српског језика у говору Албанаца.“ Димитријевић, Бојана (ур.). *Годишњак за српски језик и књижевност*, година XXIV, бр. 11, Ниш: Филозофски факултет, 2011. стр. 159–164.
- ТРАЈКОВИЋ 2011в: Трајковић, Татјана. „Језичке интерференције у топонимији Прешева.“ *Октоих – Часопис Одјељења за српски језик и књижевност* Никшић: Матица српска – Друштво чланова у Црној Гори, (2011): стр. 273–282.
- ТРАЈКОВИЋ 2013: Трајковић, Татјана. „Српски говор Албанаца у Прешеву.“ Ковачевић, Милош (ур.). *Традиција и иновације у савременом српском језику*, Српски језик, књижевност, уметност, Зборник радова са VII међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу (29–27. X 2012), Крагујевац: ФИЛУМ (2013): стр. 125–135.

ТРУБАЧЕВ 1974–2003: Трубачев, О. Н. *Этимологический словарь славянских языков, Праславянский лексический фонд*. Выпуск 1–38, Москва: Академия наук СССР/Российская академия наук, Институт русского языка, 1974–2003.

Извори

МАРИНКОВИЋ 2002: Маринковић, Јаворка. „Микротопонимија бујановачког и прешевског краја.“ Београд: *Ономатолошки прилози*, XV, САНУ, Одељење језика и књижевности, Одбор за ономастику (2002): стр. 1–169

ТРАЈКОВИЋ 2011а: Трајковић, Татјана. „Микротопонимија прешевског краја.“ *Ономатолошки прилози*, XXI, Београд: САНУ, Одбор за ономастику, Одељење језика и књижевности (2011): стр. 331–425.

Tatjana G. Trajković

THE CONTACT BETWEEN THE SERBIAN AND ALBANIAN LANGUAGE IN THE SOUTH OF SERBIA (LEXICAL, DIALECTAL AND ONOMASTIC ASPECTS)

The coexistence of the Serbian and Albanian population in Preševo, in southern Serbia, has had an insignificant effect on their respective languages. Three linguistic planes in which elements of noticeable interference are examined in this paper: the lexical, dialectal and onomastic. The first section of the paper presents examples of two groups of lexical items belonging to the Serbian language which can be heard in older and younger Albanians (for example: *prikolica* and *sjajin për buzat*). In the second section, we analyze the influence of the Serbian dialect (South Moravian) on the Serbian language performance in speakers of Serbian among the Albanian population (older and younger). The third section is dedicated to the toponymy of Preševo, where alternating linguistic contacts with varied intensity are noticed (for example: *Moriz, Piljonac* at Serbs and *Zabeli, Pojatat* at Albanians).

The aim of this paper is to emphasize sociological moments (historical events, migrations, demographic factors, modern life, the official language, a dialect of the area, etc.) as the immediate causes of linguistic changes on the bilingual area. The inevitable sociolinguistic connections operate unexpectedly at times, thereby affecting the languages. The reasons for uneven intensity of mutually influence of Serbian and Albanian languages are also the subject matter of this paper.

Key words: Serbian language, Albanian language, vocabulary, dialect, onomastics

